

Р І Ш Е Н Н Я

КОЛЕГІЇ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

“21” 12 2020 р.

Протокол № 12/2-3

Про проект Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року

Розглянувши доповідну записку директорату професійної освіти про проект Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року, розроблений відповідно до резолюції Прем'єр-міністра України від 14.09.2020 № 37776/1/1-20 до листа Президента України від 08.09.2020 № 01-01/737,

КОЛЕГІЯ УХВАЛЮЄ:

1. Доповідну записку директорату професійної освіти про проект Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року взяти до відома.

2. Схвалити проект Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року (додається).

3. Директорату професійної освіти (Шумік І.) доопрацювати з урахуванням висловлених пропозицій та забезпечити підготовку й подання в установленому порядку проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року».

4. Контроль за виконанням рішення колегії покласти на заступника Міністра Гарбарука І.

Голова колегії,
Міністр

Сергій ШКАРЛЕТ

Доповідна записка
про Стратегію розвитку професійної (професійно-технічної) освіти
на період до 2023 року

Розроблення та схвалення розпорядженням КМУ від 12 червня 2019 р. № 419-р Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року (далі – Концепція), затвердження розпорядженням КМУ від 29 квітня 2020 р. № 508-р плану заходів на 2020-2027 роки із запровадження Концепції дозволило розпочати реформу професійної (професійно-технічної) освіти.

Ураховуючи актуальність удосконалення підготовки кваліфікованих робітничих кадрів, зобов'язання України стосовно реалізації Програми EU4Skills виникла потреба у деталізації наступних кроків з реалізації Концепції в середньостроковій перспективі.

Проект Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року (далі – Стратегія), яким конкретизовано цілі та завдання I та II етапів реалізації Концепції, розроблено на виконання Плану модернізації професійної (професійно-технічної) освіти, презентованого Президентом України 28 серпня 2020 року, доручення Прем'єр-міністра України від 14.09.2020 року № 37776/1/1-20 до листа Президента України від 08.09.20 № 01-01/737 за результатами робочої поїздки Президента України до Дніпропетровської, Кіровоградської, Черкаської областей 26 - 28 серпня 2020 року (вх. МОН 26506/0/1-20, 15.09.20).

Ця Стратегія є основним документом середньострокового планування для формування та реалізації регіональних програм розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, координації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, досягнення ефективності використання державних ресурсів на регіональному рівні в інтересах реалізації прав людини, забезпечення регіонального розвитку та конкурентоспроможності держави.

Ця Стратегія визначає основні напрями прискореного розвитку професійної (професійно-технічної) освіти та розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722, Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 471, Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 року № 419-р, а також з урахуванням стратегічних цілей та завдань, визначених Державною Стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 року № 695, статті 432 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським

співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони щодо більш тісного співробітництва в галузі професійно-технічної освіти й навчання.

Стратегією передбачено першочергові завдання щодо оновлення політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема прискорення модернізації системи професійної (професійно-технічної) освіти на рівні регіонів, підвищення спроможності закладів професійної (професійно-технічної) освіти до фінансової, академічної, кадрової та організаційної автономії, створення умов для інтеграції професійної (професійно-технічної) освіти з ринком праці. Реалізація цих кроків дасть змогу забезпечити інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства через реалізацію права громадян на професійну (професійно-технічну) освіту впродовж життя за принципом рівних можливостей для всіх.

У Стратегії запроваджено нові підходи до державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти в новому плановому періоді, а саме: перехід до політики розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на основі стимулювання використання потенціалу регіонів та власного потенціалу закладів професійної (професійно-технічної) освіти, запровадження проектного підходу під час надання державної підтримки закладам професійної (професійно-технічної) освіти.

Стратегічним баченням модернізації професійної (професійно-технічної) освіти є створення достатніх умов для становлення здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти як всебічно розвинених особистостей, кваліфікованих робітників, формування у них ціннісних орієнтацій і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, здатних до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству задля реалізації власного потенціалу та забезпечення сталого розвитку України.

Стратегічною метою державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти до 2023 року є забезпечення конституційних прав громадян на освіту, створення умов для широкого вибору закладів професійної (професійно-технічної) освіти випускниками закладів загальної середньої освіти, дорослим населенням для здобуття якісної професійної (професійно-технічної) освіти з подальшим працевлаштуванням. Система професійної (професійно-технічної) освіти є конкурентоспроможною і стабільно задовольняє потреби ринку праці та потреби особистості у професійній реалізації.

Стратегічна мета державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти до 2023 року досягається на основі реалізації трьох стратегічних цілей:

I. Система управління та фінансування у сфері професійної (професійно-технічної) освіти спроможна забезпечити досягнення стратегічної мети державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти до 2023 року.

II. Зміст та якість професійної (професійно-технічної) освіти відповідають потребам ринку праці.

III. Співпраця закладів професійної (професійно-технічної) освіти, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, приватних партнерів забезпечує активізацію інвестиційної діяльності та залучення приватних інвестицій у стратегічно важливі напрями розвитку закладу освіти.

Пріоритетами розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року відповідно до Стратегії є:

створення ефективної системи управління та фінансування професійної (професійно-технічної) освіти;

удосконалення мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти, заснування Центрів професійної досконалості;

створення гнучкої системи, забезпечення доступності та неперервності (професійно-технічної) освіти впродовж життя;

створення умов для реалізації принципу автономії закладами професійної (професійно-технічної) освіти;

забезпечення відповідності змісту й якості професійної (професійно-технічної) освіти потребам особи та ринку праці;

модернізація навчально-виробничої і соціальної інфраструктури закладів професійної (професійно-технічної) освіти;

формування інклюзивного та гендерно-чутливого освітнього середовища в закладах професійної (професійно-технічної) освіти;

розвиток партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти;

популяризація професійної (професійно-технічної) освіти та дієва профорієнтація;

запровадження інклюзивної та гендерно-чутливої системи консультування з питань розвитку кар'єри у закладах професійної (професійно-технічної) освіти;

формування спроможності закладів професійної (професійно-технічної) освіти щодо налагодження міжнародних зв'язків, участі в міжнародних програмах та проєктах задля розвитку інновацій, вивчення й обміну досвідом та успішними практиками.

Ця Стратегія реалізується упродовж 2021-2023 років. Передбачається розроблення й виконання плану заходів та регіональних програм розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, в рамках яких будуть конкретизовані пріоритетні завдання кожної стратегічної цілі Стратегії.

Проєкт Стратегії розроблено робочою групою у складі представників центральних органів виконавчої влади, підрозділів управління освітою обласних державних адміністрацій, наукових установ, вітчизняних та міжнародних недержавних організацій, діяльність яких пов'язана зі сферою освіти, міжнародних експертів Програми EU4Skills, а також керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

4 листопада 2020 року проєкт акта було оприлюднено на офіційному вебсайті МОН. У процесі обговорень та консультацій з громадськістю надійшло понад 20 пропозицій, зокрема, від Команди Національного Еразмус+ офісу в Україні, Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Закарпатській області, Великоновосілківського професійного ліцею, Красноградського аграрно-технічного коледжу імені Ф. Я. Тимошенка,

Всеукраїнського об'єднання обласних організацій роботодавців підприємств металургійного комплексу «Федерація металургів України», які були частково враховані розробниками Стратегії.

Просимо колегію розглянути проєкт Стратегії та схвалити запропонований проєкт рішення.

Генеральний директор
директорату професійної освіти

Ірина ШУМІК

СХВАЛЕНО
рішенням колегії
Міністерства освіти і науки України
протокол від 21.12.2020 № 12/2-3

Стратегія розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року

Загальна частина

Ця Стратегія є основним документом середньострокового планування для формування та реалізації регіональних програм розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, координації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, досягнення ефективності використання державних ресурсів на регіональному рівні в інтересах реалізації прав людини, забезпечення регіонального розвитку та конкурентоспроможності держави.

Ця Стратегія визначає основні напрями прискореного розвитку професійної (професійно-технічної) освіти та розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722, Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 471, Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 419-р, а також з урахуванням стратегічних цілей та завдань, визначених Державною Стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 року № 695, статті 432 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їїніми державами-членами, з іншої сторони щодо більш тісного співробітництва в галузі професійно-технічної освіти та навчання.

Необхідність підготовки цієї Стратегії зумовлена наявністю нових глобалізаційних викликів, що постали перед сучасною системою освіти в Україні протягом останніх років і суттєво впливають на якість професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема: зміна енергетичної парадигми та запровадження раціональних моделей споживання і виробництва; перехід на новий технологічний уклад і цифрову економіку; орієнтація на стале економічне зростання, повну та продуктивну зайнятість і гідну працю; забезпечення якісної освіти та можливості навчання впродовж життя для всіх; створення стійкої інфраструктури, пріоритетність інновацій; досягнення ефективного управління.

Проголошені в Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року управлінська та бюджетна децентралізація створили передумови для ефективного розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні. Незважаючи на це, в системі освіти не відбулося суттєвих змін на користь здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, регіональних ринків праці, реального сектору економіки. Відсутні системні зрушення у налагодженні партнерських відносин між закладами освіти і роботодавцями, зменшенні диспропорцій між попитом і пропозицією кваліфікованих робітничих кадрів на ринку праці.

Першочерговими завданнями оновлення політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти є прискорення модернізації системи професійної (професійно-технічної) освіти на рівні регіонів, підвищення спроможності закладів професійної (професійно-технічної) освіти до фінансової, академічної, кадрової та організаційної автономії, створення умов для інтеграції професійної (професійно-технічної) освіти з ринком праці. Реалізація цих кроків дасть змогу забезпечити інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства через реалізацію права громадян на професійну (професійно-технічну) освіту впродовж життя за принципом рівних можливостей для всіх.

Заходи державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти формуватимуться на основі отриманого досвіду, зібраних даних, висновків, рекомендацій для забезпечення та підтримки високих стандартів управління якістю у сфері професійної (професійно-технічної) освіти на загальнодержавному та регіональному рівнях.

Характеристика підходів до формування та реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти у рамках реалізації Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року

Елементи політики	Підходи до формування та реалізації політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти
Об'єкти політики	визначення типу проблем, що потребують застосування особливих механізмів та інструментів державної підтримки; розбудова конкурентоспроможного закладу професійної (професійно-технічної) освіти шляхом залучення усіх суб'єктів забезпечення розвитку освіти

Підхід до планування	визначення напрямів розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, що потребують державної підтримки, планування розвитку на засадах інтегрованого підходу (поєднання державного та регіонального підходу)
Типи проєктів	спрямування державних інвестицій у матеріальні та нематеріальні активи розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на основі якісного діагностування потенціалу та проблем мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти на регіональному рівні
Суб'єкти формування та реалізації політики	розроблення та реалізація політики здійснюється на центральному та регіональному рівнях державного управління із залученням наукових установ, неурядових організацій, профільних галузевих асоціацій
Фінансування	цільове спрямування коштів державного та місцевих бюджетів на виконання державного, регіонального замовлення, державних, регіональних програм розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, що забезпечують виконання завдань Стратегії
Міжвідомча координація	забезпечення Кабінетом Міністрів України належного рівня координації, зокрема через Координаційну раду з питань впровадження реформ у сфері освіти
Інституційна спроможність	забезпечення спроможності органів державного управління на регіональному рівні стратегічно планувати розвиток професійної (професійно-технічної) освіти та ефективно управляти ресурсами для її розвитку

У цій Стратегії запроваджено нові підходи до державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти в новому плановому періоді, а саме: перехід до політики розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на основі стимулювання використання потенціалу регіонів та власного потенціалу закладів професійної (професійно-технічної) освіти, запровадження проектного підходу під час надання державної підтримки закладам професійної (професійно-технічної) освіти.

Основні тенденції та проблеми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти у контексті загальнодержавних викликів

Сучасний стан професійної (професійно-технічної) освіти обмежує можливості покращення якості освітніх послуг для підготовки конкурентоспроможних випускників, рівень кваліфікації та практичних навичок яких відповідає вимогам роботодавців та суспільним запитам, демотивує випускників закладів загальної середньої освіти приймати рішення щодо здобуття професійної (професійно-технічної) освіти та, як наслідок, вони вступають до закладів вищої освіти. Це актуалізує питання реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти у контексті посилення її взаємозв'язку з ринком праці на основі практикоорієнтованого змісту освітніх програм, запровадження інноваційних освітніх технологій, залучення роботодавців до фінансування та управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти на основі державно-приватного партнерства, підвищення суспільної привабливості професійної (професійно-технічної) освіти, запровадження різноманітних форм профорієнтації та кар'єрного консультування здобувачів освіти.

Найсуттєвішими проблемами, що ускладнюють збалансування попиту та пропозиції робітничих кадрів на національному, регіональних і місцевих ринках праці, є:

Неефективне багаторівневе управління професійною (професійно-технічною) освітою, яке проявляється через недостатньо чіткий розподіл обов'язків і повноважень щодо управління цією системою. Реформування системи управління професійною (професійно-технічною) освітою передбачало утворення регіональних рад професійної (професійно-технічної) освіти. Однак дотепер ефективність діяльності цих рад щодо впливу на прийняття управлінських рішень на регіональному/місцевому рівнях, розроблення пропозицій стосовно формування регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів і фахівців на основі аналізу інформації про стан ринку праці регіону залишається вкрай низькою.

Невідповідність якості підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти вимогам роботодавців. За даними обстеження Світового банку «Навички для сучасної України»¹, майже 70 % опитаних фірм підтвердили, що випускники закладів загальної (у тому числі вищої) та професійної (професійно-технічної) освіти не володіють практичними навичками

---

¹ Навички для сучасної України. Хімена Дель Карпіо, Ольга Купець, Ноель Мюллер і Анна Олефір © 2017 Міжнародний банк реконструкції та розвитку / Світовий банк 1818 H Street NW, Washington DC 20433 [http://documents1.worldbank.org/curated/es/808141497006924267/text/111553-UKRANIAN-PUBLIC-SkillsformodernUkraineUKR.txt]

або сучасними знаннями; понад 58 % відзначили відсутність типів та рівнів навичок, необхідних роботодавцям; 55 % – актуальних знань. Разом із тим, незважаючи на затвердження Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, недостатньо результативними є залучення роботодавців до розроблення стандартів професійної освіти за компетентнісним підходом, організація стажування викладачів, майстрів виробничого навчання та здобувачів освіти на виробництві.

Невисокий рівень престижності професійної (професійно-технічної) освіти в Україні. Зменшення чисельності учнівського контингенту закладів професійної (професійно-технічної) освіти (з 315,6 тис. осіб у 2014 р. до 255,0 тис. осіб у 2018 р.) відбулося не тільки внаслідок скорочення частки молоді віком 15-24 роки у загальній чисельності постійного населення (з 11,3% до 9,6% за аналогічний проміжок часу)². Результати обстеження «Перехід молоді від навчання до стабільної роботи» Міжнародної організації праці підтверджують непрестижність отримання професійної (професійно-технічної) освіти для молоді (майже 62,3 % респондентів не були готові переорієнтуватися з отримання вищої освіти на отримання професійної (професійно-технічної) освіти)³. Неефективність профорієнтаційної роботи також обмежує можливості популяризації професій, які потребують кваліфікованої праці.

Недостатнє фінансування галузі та незначні інвестиції у модернізацію матеріально-технічної бази закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Існуючі проблеми розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти значно загострилися у зв'язку з передачею у ході децентралізації фінансування видатків на підготовку робітничих кадрів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти з державного бюджету на місцеві бюджети, а також передачею майна цих закладів з 1 січня 2016 р. із державної у комунальну власність. Передача функцій фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти на рівень місцевих бюджетів загострила ризики оптимізації мережі закладів без детального аналізу результатів їхньої діяльності.

Аналіз виконання переданих повноважень, зокрема з питань формування (погодження) регіонального замовлення на підготовку кадрів, засвідчив,

---

² Розподіл постійного населення України за статтю та віком // Державна служба статистики України / http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/zb_gpnu2019.xls

³ Перехід на ринок праці молоді України: результати міжнародного дослідження «School-to-work transition surveys» в Україні у 2013 та 2015 роках. Елла Лібанова, Олександр Цимбал, Олег Ярош та Лариса Лісогор // Work4Youth Publication Series No. 41, Міжнародне бюро праці: Женева, 2016 / https://idss.org.ua/monografii/2016_Zvit_rynok_pratsi.pdf

що не всі органи місцевого самоврядування зацікавлені у збереженні мережі та контингенту закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Варто зазначити, що не завжди обмеженість фінансових ресурсів місцевих громад відіграє ключову роль у зменшенні обсягів фінансування професійної (професійно-технічної) освіти. Часом небажання очільників місцевих органів влади поступатись популістськими ідеями мають вирішальне значення, що працює не на користь розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти.

Після передачі фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти містам обласного значення-обласним центрам у окремих міських рад почало формуватися бачення необхідності фінансування виключно видатків на здобуття професійної (професійно-технічної) освіти мешканців міста і лише для потреб міських комунальних підприємств. Але, як правило, частка міських жителів у контингенті учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти становить близько 40%.

У 2020 р. жодна міська рада не спрямувала кошти із залишків освітньої субвенції на зміцнення матеріально-технічної бази та розвиток інфраструктури закладів професійної (професійно-технічної) освіти, тоді як обласні ради витратили на вказані цілі 44 млн грн.

Частка видатків на систему професійної (професійно-технічної) освіти у консолідованому бюджеті на освіту у 2020 році становить 4,55% (у 2016 році – 4,78%). Це вчергове підтверджує той факт, що фінансування професійної (професійно-технічної) освіти здійснюється на найнижчому рівні, покриває виключно видатки споживання і майже не передбачає видатків розвитку.

Всупереч зростанню потреб ринку праці у кваліфікованих кадрах відповідно до Середньострокового прогнозу потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці на 2020-2024 роки, спостерігається суттєве зменшення обсягів регіонального замовлення у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Обсяг підготовки кваліфікованих робітників за кошти місцевих бюджетів протягом 2016-2019 років знизився на 16%.

Достатньо проблематично вирішується питання щодо передачі майна закладів професійної (професійно-технічної) освіти із державної у комунальну власність. Так, з 2016 року наразі прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України про передачу цілісних майнових комплексів 96 державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти у спільну власність територіальних громад (15 % від загальної кількості, що підлягають передачі). Пасивність

органів державної влади на місцевому рівні у цьому питанні пов'язана, насамперед, з необхідністю забезпечення повного фінансування розвитку інфраструктури закладів професійної (професійно-технічної) освіти з місцевих бюджетів. Це, у свою чергу, призводить до того, що Міністерство освіти і науки України як засновник закладів залишається розпорядником майновими комплексами закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Разом із тим, у державному бюджеті видатки для здійснення повноважень з утримання майна закладів професійної (професійно-технічної) освіти Міністерству освіти і науки України не передбачаються.

У поточній ситуації ризику неспроможності забезпечення належного фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти зростають.

Невідповідність змісту освіти та методики викладання вимогам ринку праці та потребам особистості. Недостатньо динамічно відбувається модернізація освітнього простору (випереджувальне оновлення змісту професійної (професійно-технічної) освіти з урахуванням динамічних техніко-технологічних змін у галузях економіки, запровадження інноваційних технологій у освітній процес, технічне переоснащення закладів професійної (професійно-технічної) освіти), створення гнучких траєкторій для опанування повних/часткових кваліфікацій, затребуваних роботодавцями компетентностей. Зокрема, недостатньою залишається частка стандартів професійної (професійно-технічної) освіти й освітніх програм професійної (професійно-технічної) освіти, розроблених за компетентнісним підходом. Слабкою також є мотивація педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти до підвищення кваліфікації, стажування на виробництві, самовдосконалення.

Негативними чинниками цього є низький рівень соціальних гарантій та неконкурентна заробітна плата педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, зменшення кількості та якості кадрового складу закладів, низька перспектива його оновлення за рахунок втрати популярності професійної (професійно-технічної) освіти, низька мотивація до засвоєння та реалізації нових освітніх технологій, недостатня увага до якості підготовки майбутніх кадрів та формування кадрового резерву на управлінські та педагогічні посади закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Вочевидь і на державному, і на місцевому рівні необхідно вжити організаційно-правові та соціально-економічні заходи, спрямовані на збереження та зміцнення кадрового потенціалу професійної (професійно-технічної) освіти.

Нерозвиненість державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти як результат збереження слабкої зацікавленості приватних партнерів в управлінні розвитком професійної (професійно-технічної) освіти та модернізації мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Необхідне зміцнення та посилення взаємозв'язку професійної (професійно-технічної) освіти з ринком праці, формування ефективних/сталих партнерських відносин з приватним сектором і пошук простіших та більш привабливих шляхів для його залучення. Першочерговими кроками має стати вдосконалення законодавства для створення ефективного правового середовища, надання організаційної та методичної допомоги органам місцевої влади, закладам професійної (професійно-технічної) освіти, приватним партнерам, які прагнуть розвивати співпрацю на засадах державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності та залучення приватних інвестицій у стратегічно важливі напрями розвитку закладів освіти.

Не менш серйозним викликом є недосконалість механізмів реалізації повноважень місцевих органів влади з прогнозування потреб ринку праці у професійних кваліфікаціях на обласному рівні (зокрема, формування регіонального замовлення на підготовку кадрів на основі аналізу стану ринку праці).

З метою мінімізації ризиків, що виникли у процесі децентралізації професійної (професійно-технічної) освіти, Кабінетом Міністрів України було реалізовано низку заходів. Зокрема, було прийнято рішення щодо надання державної субвенції на здобуття загальної середньої освіти здобувачами професійної (професійно-технічної) освіти; освітньої субвенції на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази закладів професійної (професійно-технічної) освіти; використання коштів державного бюджету для фінансування підготовки кадрів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти за професіями загальнодержавного значення. Проте реалізація цих заходів не забезпечила комплексного вирішення існуючих проблем.

Затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року було спрямовано, передусім, на забезпечення ефективної децентралізації управління та фінансування у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, підвищення якості освіти, розвиток державно-приватного партнерства для забезпечення ефективного взаємозв'язку системи професійної (професійно-технічної) освіти з ринком праці. Водночас збалансування попиту та пропозиції робітничих кадрів на національному,

регіональному та місцевих ринках праці ускладнюється відсутністю ефективної взаємодії між місцевими органами виконавчої влади, місцевими органами самоврядування, роботодавцями, закладами професійної (професійно-технічної) освіти у питаннях розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на регіональному рівні.

Прийняття Стратегії сприятиме розв'язанню означених проблем, що стримують розвиток професійної (професійно-технічної) освіти в Україні.

Політика у сфері професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року

Стратегічним баченням модернізації професійної (професійно-технічної) освіти є створення достатніх умов для становлення здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти як всебічно розвинених особистостей, кваліфікованих робітників, формування у них ціннісних орієнтацій і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, здатних до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству задля реалізації власного потенціалу та забезпечення сталого розвитку України.

Державна політика у сфері професійної (професійно-технічної) освіти сприяє кожному регіону в ефективній розбудові мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти, спроможної забезпечити формування та реалізацію трудового потенціалу регіону у контексті його переваг для розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти, підвищення якості життя людей, громад відповідного регіону, а також розвитку України як економічно стабільної держави.

Стратегічною метою державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти до 2023 року є забезпечення конституційних прав громадян на освіту, створення умов для широкого вибору закладів професійної (професійно-технічної) освіти випускниками закладів загальної середньої освіти, дорослим населенням для здобуття якісної професійної (професійно-технічної) освіти з подальшим працевлаштуванням. А, отже, система професійної (професійно-технічної) освіти є конкурентоспроможною і стабільно задовольняє потреби ринку праці та потреби особистості у професійній реалізації.

Стратегічна мета державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти до 2023 року досягається на основі реалізації трьох стратегічних цілей:

I. Система управління та фінансування у сфері професійної (професійно-технічної) освіти спроможна забезпечити досягнення стратегічної мети державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти до 2023 року.

Індикатори виконання:

у кожному закладі діє наглядова рада закладу професійної (професійно-технічної) освіти;

рішення регіональних рад професійної (професійно-технічної) освіти враховано в управлінських документах;

питома вага видатків на розвиток закладу професійної (професійно-технічної) освіти зростає щороку на 3 %;

виконання закладами професійної (професійно-технічної) освіти державного та регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів не нижче 95%;

завершено передачу цілісних майнових комплексів державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти у спільну власність територіальних громад.

II. Зміст та якість професійної (професійно-технічної) освіти відповідає потребам ринку праці.

Індикатори виконання:

працевлаштування випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти становить не нижче 80%;

кількість стандартів освіти, розроблених (оновлених) за компетентністним підходом – 30 щороку;

кількість закладів професійної (професійно-технічної) освіти, акредитованих як кваліфікаційні центри, – не менше 25 щороку;

кількість закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що мають статус центру професійної досконалості (створено 3 центри до 2023 року);

III. Співпраця закладів професійної (професійно-технічної) освіти, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, приватних

партнерів забезпечує активізацію інвестиційної діяльності та залучення приватних інвестицій у стратегічно важливі напрями розвитку закладу освіти.

Індикатори виконання:

кількість навчально-практичних центрів, утворених за участі партнерів (не менше 3 щороку);

кількість закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що проводять навчання за дуальною формою здобуття освіти (збільшення на 10 закладів щороку);

у кожному закладі діють структурні підрозділи, які надають послуги з консультування здобувачів освіти щодо розвитку кар'єри.

Пріоритетами розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року є:

створення ефективної системи управління та фінансування професійної (професійно-технічної) освіти;

удосконалення мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти, заснування Центрів професійної досконалості;

створення гнучкої системи, забезпечення доступності та неперервності (професійно-технічної) освіти впродовж життя;

створення умов для реалізації принципу автономії закладами професійної (професійно-технічної) освіти;

забезпечення відповідності змісту й якості професійної (професійно-технічної) освіти потребам особи та ринку праці;

модернізація навчально-виробничої і соціальної інфраструктури закладів професійної (професійно-технічної) освіти;

формування інклюзивного та гендерно-чутливого освітнього середовища в закладах професійної (професійно-технічної) освіти;

розвиток партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти;

популяризація професійної (професійно-технічної) освіти та дієва профорієнтація;

запровадження інклюзивної та гендерно-чутливої системи консультування з питань розвитку кар'єри у закладах професійної (професійно-технічної) освіти;

формування спроможності закладів професійної (професійно-технічної) освіти щодо налагодження міжнародних зв'язків, участі в міжнародних програмах та проектах задля розвитку інновацій, вивчення й обміну досвідом та успішними практиками.

Механізм реалізації цієї Стратегії

Органи, що забезпечують реалізацію

Органами, що забезпечують реалізацію цієї Стратегії, є: міністерства, інші центральні органи виконавчої влади; Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради; Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації; всеукраїнські об'єднання організацій роботодавців, всеукраїнські асоціації, громадські об'єднання, юридичні та фізичні особи, що беруть участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. Загальну координацію реалізації цієї Стратегії забезпечує Координаційна рада з питань впровадження реформ у сфері освіти.

До реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти можуть бути залучені також інституції, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, здійснюють підготовку кадрів та науково-дослідне супроводження політичних і освітніх реформ, зокрема Національне агентство України з питань державної служби, Національна академія державного управління при Президентові України, Національний інститут стратегічних досліджень, Національна академія педагогічних наук України, а також відповідні проекти міжнародної технічної допомоги.

Реалізація цієї Стратегії здійснюється на основі партнерства, координації та узгодження діяльності всіх органів, що забезпечують її реалізацію.

Інструменти реалізації

Інструментами реалізації Стратегії є план заходів щодо реалізації Стратегії на 2021-2023 роки; відповідні регіональні програми розвитку

професійної (професійно-технічної) освіти та плани заходів з їх реалізації, бюджетні програми у сфері професійної (професійно-технічної) освіти тощо.

Фінансове забезпечення реалізації

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюється за рахунок:

коштів державного бюджету в межах бюджетних програм, що спрямовуються на розвиток професійної (професійно-технічної) освіти у регіонах;

субвенцій, інших трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам;

коштів місцевих бюджетів;

коштів технічної допомоги та секторальної підтримки ЄС, інших міжнародних донорів, міжнародних фінансових організацій;

коштів інвесторів, власних коштів підприємств.

Джерелом фінансового забезпечення реалізації цієї Стратегії також можуть бути кошти приватних інвесторів у рамках реалізації інвестиційних проектів на регіональному рівні із застосуванням механізму державно-приватного партнерства.

Етапи реалізації

Ця Стратегія реалізується упродовж 2021-2023 років. Передбачається розроблення та виконання плану заходів та регіональних програм розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, у рамках яких будуть конкретизовані пріоритетні завдання кожної стратегічної цілі Стратегії.

Система моніторингу та оцінки результативності реалізації цієї Стратегії

У рамках реалізації цієї Стратегії та регіональних програм розвитку професійної (професійно-технічної) освіти запроваджується проведення моніторингу досягнення цілей, який проводиться щороку Міністерством освіти і науки України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями, Національною академією педагогічних наук України (за згодою).

Оцінка досягнення цілей цієї Стратегії проводиться за результатами виконання її реалізації центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями після завершення строку її дії.

Узагальнена оцінка результативності цієї Стратегії проводиться через півтора року після завершення строку її дії та подається на розгляд Кабінету Міністрів України.

Оперативні цілі та основні завдання, що забезпечують досягнення стратегічних цілей

Оперативна ціль 1. Створення ефективної системи управління та фінансування

Завдання за напрямом «Розроблення моделі управління професійною (професійно-технічною) освітою, орієнтованої на результат»

1. Прийняття Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» та відповідних підзаконних актів.
2. Утворення Національної ради з питань професійної (професійно-технічної) освіти як консультативно-дорадчого органу при Президентові України.
3. Підвищення кваліфікації управлінських кадрів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, розвиток їх цифрових компетентностей.
4. Забезпечення автономії закладів професійної (професійно-технічної) освіти.
5. Створення інформаційної системи управління освітою (EMIS).
6. Створення наглядових рад у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.
7. Вдосконалення роботи та підвищення ефективності регіональних рад професійної (професійно-технічної) освіти.
8. Деретуляція та розвиток системи професійного (професійно-технічного) навчання на виробництві.

Завдання за напрямом «Розроблення моделі багатоканального гендерно-чутливого фінансування професійної (професійно-технічної) освіти, орієнтованої на результат»

1. Запровадження фінансування надання освітніх послуг на умовах регіонального і державного замовлення відповідно до формульного розрахунку за професіями з урахуванням коефіцієнту складності.

2. Розробка методики розрахунку обсягу міжбюджетного трансферту (субвенції) з міст обласного значення – обласних центрів до обласних бюджетів на оплату послуг з підготовки робітничих кадрів на умовах регіонального замовлення.

3. Розробка та запровадження солідарного механізму фінансування практичного навчання учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти на підприємствах (за рахунок часткового перерозподілу надходжень від сплати ЄСВ, зокрема спрямованих у Фонд страхування Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття).

4. Створення державного фонду розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, що має акумулювати кошти державного бюджету на зміцнення матеріально-технічної бази закладів професійної (професійно-технічної) освіти та кошти на фінансування професій загальнодержавного значення, підготовка за якими здійснюється за кошти державного бюджету, з чіткою та прозорою системою формування та управління.

5. Запровадження податкових пільг для навчально-виробничої діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

6. Спрощення процедури надання пільгового оподаткування для підприємств-роботодавців.

7. Матеріальне стимулювання роботи наставників на підприємствах, де навчаються здобувачі освіти за дуальною формою.

8. Приведення розміру стипендії учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до рівня стипендіального забезпечення студентів закладів фахової передвищої освіти.

9. Підвищення рівня заробітної плати педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до Закону України «Про освіту».

Завдання за напрямом «Удосконалення мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти»

1. Розроблення критеріїв удосконалення мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

2. Затвердження регіональних програм розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, що корелюються із стратегіями розвитку відповідних регіонів.

3. Створення ефективних регіональних мереж закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

4. Завершення передачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти з державної форми власності у комунальну форму власності.

Оперативна ціль 2. Забезпечення відповідності змісту і якості професійної (професійно-технічної) освіти потребам ринку праці

Завдання за напрямом «Модернізація навчально-виробничої і соціальної інфраструктури закладів професійної (професійно-технічної) освіти»

1. Створення навчально-практичних центрів сучасної професійної (професійно-технічної) освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

2. Формування інклюзивного та гендерно-чутливого освітнього середовища у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

3. Заснування Центрів професійної досконалості.

4. Запровадження субвенції на модернізацію соціальної інфраструктури (гуртожитки, їдальні, спортмайданчики), забезпечення універсального інклюзивного та гендерно-чутливого дизайну.

5. Запровадження аналізу затребуваних на ринку праці робітничих професій.

6. Розроблення та запровадження моніторингу системи вивчення та прогнозування потреб у кваліфікованій робочій сили на регіональному рівні.

Завдання за напрямом «Формування нового змісту, орієнтованого на результат, і підвищення якості професійної (професійно-технічної) освіти»

1. Забезпечення функціонування внутрішньої системи забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти та системи зовнішнього забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти.

2. Розроблення/оновлення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти за компетентнісним підходом.

3. Розроблення дистанційних курсів та навчальних матеріалів за професіями, підручників і навчальних посібників за оновленими стандартами освіти.

4. Підвищення кваліфікації, рівня цифрової грамотності педагогічних працівників, забезпечення постійного професійного розвитку керівників та інших працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

5. Започаткування сертифікації педагогічних працівників у сфері професійної (професійно-технічної) освіти.

6. Розроблення нових/модернізація існуючих навчальних програм, підвищення кваліфікації педагогічних та інших працівників на основі національних та міжнародних успішних практик, у тому числі через участь у Програмі ЄС Еразмус+, інших міжнародних програмах та проєктах.

7. Формування потенціалу педагогічних та інших працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти для участі в програмах міжнародної співпраці, навчальної мобільності й обміну досвідом.

Оперативна ціль 3. Розвиток партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти

Завдання за напрямом «Залучення роботодавців, бізнес-партнерів, громадських об'єднань до впровадження інноваційних виробничих технологій, форм і методів здобуття професійної (професійно-технічної) освіти, оцінювання результатів навчання здобувачів»

1. Організація стажування педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти на виробництві та у сфері послуг у межах професійної діяльності.

2. Залучення роботодавців до розроблення/оновлення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти та освітніх програм.

3. Поширення практики здобуття професійної (професійно-технічної) освіти за дуальною формою.

4. Посилення ролі регіональних рад професійної (професійно-технічної) освіти щодо формування регіонального замовлення.

5. Навчання членів регіональних рад професійної (професійно-технічної) освіти формуванню регіональної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти.

Завдання за напрямом «Реалізація проєктів державно-приватного партнерства»

1. Створення навчально-практичних центрів за участі приватних партнерів.

2. Спільне фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

3. Впровадження податкових пільг й економічних стимулів для бізнесу, який інвестує у розвиток закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

4. Залучення працівників з виробництва до викладання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

5. Вдосконалення нормативно-правової бази для створення ефективного правового середовища, надання організаційної та методичної допомоги органам місцевої влади, закладам професійної (професійно-технічної) освіти, приватним партнерам, які прагнуть розвивати співпрацю на засадах державно-приватного партнерства.

Оперативна ціль 4. Популяризація професійної (професійно-технічної) освіти

Завдання за напрямом «Розроблення і реалізація комунікаційної стратегії популяризації професійної (професійно-технічної) освіти»

1. Спрямування соціальної реклами на популяризацію робітничих професій з урахуванням гендерного аспекту.

2. Проведення інформаційної кампанії щодо переваг професійної (професійно-технічної) освіти серед молоді з урахуванням гендерного аспекту.

3. Формування знань про співробітництво представників освітньої сфери та роботодавців у сфері професійної (професійно-технічної) освіти.

4. Підвищення якості інформаційних продуктів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

5. Проведення конкурсів фахової майстерності, в тому числі World Skills.

Завдання за напрямом «Запровадження системи професійної орієнтації та консультування з питань розвитку кар'єри»

1. Створення центрів кар'єри у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

2. Розроблення методичного забезпечення центрів кар'єри.

3. Навчання кар'єрних радників.

4. Урізноманітнення видів професійної орієнтації щодо популяризації професій, які потребують кваліфікованої праці.

5. Проведення інклюзивних та гендерно-чутливих профорієнтаційних заходів.

Мельник О. В. Шулик